

## **Advies van de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad**

Bij brief van 13 mei 2025 (kenmerk 4107542-1082096-CZ) hebben de Staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke Zorg en de Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport aan de president van de Hoge Raad ter advisering toegezonden een concept voor het wetsvoorstel Evaluatiewet Wvggz en Wzd (hierna: het conceptwetsvoorstel) en de conceptmemorie van toelichting daarbij (hierna: de concepttoelichting). Het conceptwetsvoorstel heeft volgens de toelichting tot doel de rechtsbescherming van betrokkenen en cliënten centraal te stellen en een betere uitvoerbaarheid van de Wvggz en de Wzd te realiseren.

Van de gelegenheid tot advisering maken wij gebruik in onderstaand advies. Het is door ons uitgebracht bij brief van 1 juli 2025 (kenmerk UIT-ADNLR/2025/193). Onze opmerkingen vallen uiteen in inhoudelijke opmerkingen (onder I) en wetstechnische opmerkingen (onder II) en staan mede in het teken van knelpunten in de bestaande wetgeving die in rechtspraak van de Hoge Raad over de Wvggz en de Wzd in de voorbije periode (2020-heden) aan de orde zijn gekomen.

Waar in het vervolg naar specifieke artikelen wordt verwezen, wordt bedoeld op de tekst van de bepaling zoals die volgens het conceptwetsvoorstel luidt, tenzij anders vermeld.

### **I. Inhoudelijke opmerkingen**

#### **Onderwerpen die zowel de Wvggz als de Wzd betreffen**

##### *Overbruggingsmachtiging in geval van zogenoemde ‘multi-problematiek’*

1. Het conceptwetsvoorstel bevat verschillende maatregelen om de overgang van Wvggz naar Wzd en vice versa te verbeteren.<sup>1</sup> Het conceptwetsvoorstel heeft daarbij onder meer oog voor gevallen waarin sprake is van multi-problematiek en waarin een verschuiving plaatsvindt in de problematiek die voorliggend is, bijvoorbeeld in het geval van een psychiatrische patiënt bij wie een dementieel beeld steeds meer de overhand krijgt. In de memorie van toelichting wordt in dat kader opgemerkt dat de zorg voor die patiënt dan zal overgaan van de ggz-kliniek naar het verpleeghuis, waarna de patiënt onder de Wzd zal vallen als het gaat om gedwongen zorg.<sup>2</sup>

2. In de rechtspraak komt naar voren dat zich in de praktijk bij een dergelijke overgang belemmeringen kunnen voordoen, bijvoorbeeld wanneer een persoon die in een Wvggz-instelling verblijft en bij wie Wzd-problematiek op de voorgrond is komen te staan, niet direct naar de gewenste Wzd-instelling kan worden overgeplaatst, bijvoorbeeld omdat er nog geen geschikte plek voorhanden is. De Hoge Raad heeft in zijn beschikking van 7 juli 2023<sup>3</sup> met betrekking tot een geval

---

<sup>1</sup> Concepttoelichting, algemeen deel, par. 2.5 en 2.5.1.

<sup>2</sup> Concepttoelichting, algemeen deel, p. 26, eerste alinea en p. 27, voorlaatste alinea.

<sup>3</sup> HR 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1063, NJ 2023/275, m.nt. J. Legemaate en JGz 2023/58, m.nt. R.B.M. Keurentjes.

waarin de betrokkene in een Wvggz-instelling verbleef, overwogen dat het belang van continuïteit van zorg in een vertrouwde omgeving kan meebrengen dat voor betrokkene een machtiging wordt verleend onder het regime van zijn of haar vertrouwde omgeving, dus de instelling waar betrokkene verblijft, indien dat bijdraagt aan een soepele overplaatsing van betrokkene naar een instelling van het andere regime. Dit is echter slechts toelaatbaar indien de machtiging wordt verleend met het oog op een reeds voorziene overgang van betrokkene naar een instelling met het andere regime en voor een daarop toegesneden beperkte duur. De Hoge Raad heeft daarmee, mede onder verwijzing naar de wetsgeschiedenis, de mogelijkheid van verlening van een zogenoemde ‘overbruggingsmachtiging’ aanvaard.

3. Zien wij het goed, dan is met het conceptwetsvoorstel niet beoogd deze mogelijkheid van een overbruggingsmachtiging uitdrukkelijk in de wet te verankeren. Dat zou in de praktijk de vraag kunnen oproepen of een dergelijke machtiging inderdaad (onder de genoemde voorwaarden) mag worden afgegeven. Wij adviseren u in overweging te nemen aan deze vraag in de toelichting bij het wetsvoorstel aandacht te besteden.

#### *Gemeenschappelijke crisismaatregel*

4. Een van de wijzigingen die is voorgesteld ter bevordering van harmonisatie en meer inhoudelijke samenhang tussen de Wvggz en de Wzd is de invoering van een gemeenschappelijke crisismaatregel (art. 7:1 e.v. Wvggz en art. 29 e.v. Wzd) en een gemeenschappelijke machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel (art. 7:7 e.v. Wvggz en art. 36 e.v. Wzd).

Op grond van de voorgestelde artikelen 7:1 lid 1 Wvggz en 29 lid 1 Wzd kan de burgemeester een crisismaatregel nemen, indien voldaan is aan in de beide wetten gelijkgeschakelde voorwaarden. Dat betekent evenwel niet dat er geen keuze behoeft te worden gemaakt voor het ene of het andere wettelijke regime. Nu in de crisismaatregel onder meer de zorgaanbieder moet worden vermeld die met de uitvoering van de crisismaatregel wordt belast (art. 7:2 lid 1, aanhef en onder b, Wvggz onderscheidenlijk art. 30 lid 1, aanhef en onder b, Wzd) en zorgaanbieders in de praktijk veelal uitsluitend onder één van beide wetten zijn geregistreerd,<sup>4</sup> zal de burgemeester, met de keuze voor een zorgaanbieder, feitelijk toch een keuze voor uitvoering in een Wvggz-kader dan wel een Wzd-kader maken. Deze keuze blijkt ook uit het voorschrift tot doorsturen van een afschrift van de crisismaatregel aan de desbetreffende zorgaanbieder en aan het CIZ óf de officier van justitie (art. 7:2a lid 1 Wvggz en art. 30 lid 4 Wzd). Uit de concepttoelichting maken wij op dat de burgemeester daartoe een voorlopige keuze zal maken op basis van de medische verklaring.<sup>5</sup>

5. In een uitspraak van 14 maart 2025<sup>6</sup> heeft de Hoge Raad geoordeeld dat een beschikking tot inbewaringstelling dan wel machtiging tot opname en verblijf ingevolge de Wzd in de huidige wettelijke regeling niet ten uitvoer mag worden gelegd in een accommodatie die uitsluitend is geregistreerd voor Wvggz-zorg.

6. In het voorgestelde art. 33 Wzd wordt, evenals in art. 7:2b Wvggz, voorzien in de mogelijkheid dat de burgemeester een andere zorgaanbieder aanwijst, indien de oorspronkelijk aangewezen zorgaanbieder niet binnen 24 uur tot uitvoering is overgegaan. Kan dit in geval van

---

<sup>4</sup> Dat in de praktijk blijkt dat de meeste instellingen ervoor kiezen om één van beide wetten uit te voeren, wordt in de concepttoelichting onder ogen gezien: zie algemeen deel, p. 26. Zie ook J. Legemaate e.a., Eerste evaluatie Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en Wet zorg en dwang, deel 2, Den Haag: ZonMw 2022, p. 29-30. Bijlage bij *Kamerstukken II 2022-2023*, 25 424 en 35 370, nr. 622.

<sup>5</sup> Concepttoelichting, algemeen deel, p. 29 (onder ‘procedure crisismaatregel’) en artikelsgewijs deel, p. 38 en 153.

<sup>6</sup> HR 14 maart 2025, ECLI:NL:HR:2025:385.

bijvoorbeeld capaciteitstekort in Wzd-instellingen ook een zorgaanbieder uit het andere domein zijn? Concreet: kan een persoon die volgens de voorlopige diagnose is aangewezen op Wzd-zorg in het kader van een crisismaatregel worden geplaatst in een Wvggz-instelling (en vice versa)? Dezelfde vraag doet zich gevoelen bij een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel. En in hoeverre is hierbij bepalend of het CIZ op grond van de Wzd dan wel de officier van justitie op grond van de Wvggz het verzoek voor een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel doet?<sup>7</sup>

Indien een persoon die volgens de voorlopige diagnose is aangewezen op Wzd-zorg in het kader van een crisismaatregel kan worden geplaatst in een Wvggz-instelling (en vice versa), heeft dat ook gevolgen voor de procedure volgens welke beroep tegen de crisismaatregel moet worden ingesteld, aangezien de regeling van het beroep in beide wetten (met name wat betreft de op te roepen personen en instanties) niet geheel gelijk is.

Wij geven u in overweging aan deze aspecten aandacht te besteden in de toelichting bij het wetsvoorstel.

#### *Opname in forensisch psychiatrisch centrum (FPC)*

7. De Wvggz voorziet thans alleen voor de zorgmachtiging uitdrukkelijk in de mogelijkheid voor de rechter om te bepalen dat betrokkene in een instelling als bedoeld in art. 3.1 lid 1 of art. 3.3 lid 1 Wfz (een FPC) wordt opgenomen (het huidige en voorgestelde art. 6:4 lid 4 Wvggz).<sup>8</sup> Het wetsvoorstel beoogt voor een zodanige plaatsing ook een wettelijke grondslag te creëren in de regeling van, onder meer<sup>9</sup>, de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel (art. 7:8 lid 3 Wvggz en art. 37b lid 2 Wzd), maar niet bij de crisismaatregel (art. 7:2 lid 3 Wvggz en art. 30 lid 2 Wzd).<sup>10</sup> In art. 6:4 Wvggz is in lid 5 geëxpliciteerd dat betrokkene zijn rechtspositie op grond van de Wvggz behoudt. Verder is in lid 5 bepaald dat de rechter een zorgmachtiging als bedoeld in (o.m.) lid 4 slechts kan verlenen indien hij voor de duur van de opname in een FPC art. 3.4 Wfz, alsmede de art. 42 lid 5 en 44, en de hoofdstukken V, VI en VII van de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden (de beheersbevoegdheden) van toepassing verklaart. In beide opzichten wijkt de regeling in de voorgestelde art. 7:8 lid 3 Wvggz en art. 37b lid 2 Wzd af. Over de rechtspositie van betrokkene onderscheidenlijk cliënt is aldaar niets bepaald<sup>11</sup> en de toepasselijkheid van de beheersbevoegdheden vloeit rechtstreeks voort uit die bepalingen; deze behoeven dan in de visie van de wetgever mogelijk niet, zoals bij de zorgmachtiging het geval is, door de rechter in de machtiging van toepassing te worden verklaard. Het verdient overweging te verduidelijken of dit is bedoeld, en zo ja, of er een verklaring bestaat voor dit verschil. Verder verdient overweging of het passend is om art. 8:13 lid 4 en 5 Wvggz ook te vermelden in art. 10:3 lid 2 Wvggz.

---

<sup>7</sup> Vgl. de concepttoelichting, artikelsgewijs deel, p. 162, eerste volle alinea.

<sup>8</sup> De rechter kan daarnaast op grond van lid 3 van art. 6:4 Wvggz in een zorgmachtiging bepalen dat betrokkene *tijdelijk* (voor maximaal acht weken) kan worden overgeplaatst naar een FPC. Voorts is te wijzen op art. 8:12 lid 7 Wvggz terzake van de vraag of betrokkene ook op grond van art. 8:11 Wvggz in een dergelijke instelling kan worden opgenomen.

<sup>9</sup> Zie in de Wvggz voorts art. 8:11 lid 2 Wvggz voor de tijdelijke gedwongen zorg in noodsituaties, art. 8:13 leden 4 en 5 Wvggz voor de wijziging van de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel en van de zorgmachtiging.

<sup>10</sup> Concepttoelichting, artikelsgewijs deel, p. 40-41. De Hoge Raad heeft onder huidig recht opname in een FPC zowel bij een crisismaatregel als bij een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel mogelijk geacht; zie HR 3 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1502, NJ 2024/93, m.nt. J. Legemaate en JGz 2024/21, m.nt. red.

<sup>11</sup> Overigens laat de concepttoelichting op art. 7:8 lid 3 Wvggz er geen twijfel over bestaan dat ook hier de interne rechtspositie van betrokkene onveranderd wordt bepaald door de Wvggz; zie de concepttoelichting, artikelsgewijs deel, p. 48. Bij de concepttoelichting op art. 37b lid 2 Wzd, op p. 166, ontbreekt die vermelding.

### *Beslistermijn in geval van contra-expertise*

8. In art. 6:2 lid 3 Wvggz en in art. 39 lid 1 Wzd wordt de mogelijke verlenging van de reguliere beslistermijn met drie weken indien de rechter toepassing geeft aan het bepaalde in art. 6:1 lid 5 (thans vervat in lid 4) Wvggz resp. 38 lid 6 Wzd (contra-expertise) gehandhaafd. Nadere aandacht verdient dat een verlengde beslistermijn van zes weken in de praktijk vaak te kort zal zijn.<sup>12</sup>

### **Wvggz**

#### *Relatieve bevoegdheid in Wvggz-zaken*

9. Op grond van art. 1:6 lid 1, eerste volzin, Wvggz is uitsluitend de rechter van de woonplaats van de betrokkene of de rechter van de plaats waar hij hoofdzakelijk of daadwerkelijk verblijft, bevoegd in zaken betreffende de Wvggz.<sup>13</sup> De Hoge Raad heeft die bepaling, die in het conceptwetsvoorstel ongemoeid is gelaten, zo uitgelegd dat hierbij het tijdstip van indiening van het verzoek bepalend is, en enkele overwegingen gewijd aan de mogelijkheden die de rechter ten dienste staan in het geval dat betrokkene ná dat tijdstip zijn woonplaats of de plaats waar hij hoofdzakelijk of daadwerkelijk verblijft, heeft verplaatst naar een plaats in een ander arrondissement. De rechter kan dan, zo nodig ambtshalve, de zaak in de stand waarin zij zich bevindt, verwijzen naar de rechter van dat arrondissement. Voor deze uitleg verwijst de Hoge Raad naar de onder de Wet Bopz (oud) ontstane, kennelijk op doelmatigheidsoverwegingen berustende praktijk. De Hoge Raad overwoog dat bij gebreke van een inhoudelijke toelichting op (het huidige) art. 1:6 Wvggz niet kan worden aangenomen dat de wetgever bij invoering van de Wvggz een einde heeft willen maken aan deze praktijk, die ook onder de Wvggz doelmatig is.<sup>14</sup> Overweging verdient om ten dienste van de rechtspraak de uitleg die in de hiervoor genoemde uitspraak aan art. 1:6 Wvggz is gegeven, indien deze door de wetgever wordt gesteund, te codificeren.

#### *Schrapping art. 8:7 lid 3 Wvggz*

10. Het conceptwetsvoorstel schrapt het huidige art. 8:7 lid 3 Wvggz, dat kort gezegd bepaalt dat een zorgaanbieder slechts verplichte (in de nieuwe terminologie: gedwongen) zorg verleent tegen overlegging van een afschrift van respectievelijk de crisismaatregel, de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel of de zorgmachtiging. Aan dat voorstel ligt blijkens de concepttoelichting de wens ten grondslag het risico van vertraging in de noodzakelijke gedwongen zorgverlening weg te nemen.<sup>15</sup> Daarbij is in de concepttoelichting opgemerkt dat het op schrift stellen van de beslissing van de rechter enige tijd vergt en dat het, kort gezegd, niet mogelijk is gebleken de sinds enige tijd bij meerdere rechtbanken gevormde staande praktijk van de zogenoemde “kennisgeving mondelinge uitspraak” (KMU) tot landelijk beleid te verheffen.

Art. 8:7 lid 3 Wvggz is een van de wetbepalingen die beoogt te waarborgen dat verplichte (gedwongen) zorg alleen wordt verleend op grond van een machtiging, maatregel of beslissing als bedoeld in art. 3:1 Wvggz.<sup>16</sup> Het verdient daarom overweging in de toelichting te verduidelijken

---

<sup>12</sup> Zie de conclusie van 1 augustus 2024, ECLI:NL:PHR:2024:803, onder 3.13 met verdere verwijzingen, voor HR 25 oktober 2024, ECLI:NL:HR:2024:1552, NJ 2024/326 en JGz 2025/5, m.nt. red.

<sup>13</sup> Uitgezonderd hoofdstuk 5, paragraaf 6, en hoofdstuk 10.

<sup>14</sup> Zie HR 24 februari 2023, ECLI:NL:HR:2023:316, NJ 2023/187, m.nt. J. Legemaate en JGz 2023/22, m.nt. M.A.J.M. van Sprundel-Jansen, in het bijzonder r.o. 3.2.2 en 3.2.3. Voorts bestaat de mogelijkheid om de zaak op de voet van art. 40 lid 2 RO te laten behandelen en beslissen door een rechter van het arrondissement waar de betrokkene inmiddels verblijft, als rechter-plaatsvervanger.

<sup>15</sup> Concepttoelichting, artikelsgewijs deel, p. 53.

<sup>16</sup> Vgl. HR 18 maart 2022, ECLI:NL:HR:2022:394, NJ 2022/261, m.nt. J. Legemaate en JGz 2022/20, m.nt. R.H. Zuiderhoudt, r.o. 3.2.

waarom de gegeven motivering het schrappen van deze waarborgbepaling kan rechtvaardigen, dan wel waarom in de visie van de wetgever ook zonder deze bepaling is gewaarborgd dat verplichte (gedwongen) zorg wordt verleend op de voet van een rechterlijke beslissing.

#### *Art. 8:9 lid 6 Wvvgz*

11. Het conceptwetsvoorstel voegt aan art. 8:9 Wvvgz een nieuw zesde lid toe, dat bepaalt dat dit artikel niet van toepassing is indien sprake is van ononderbroken en ongewijzigde voortzetting van een vorm van gedwongen zorg op grond van een voorgaande crisismaatregel, machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel of zorgmachtiging. Met toevoeging van dit nieuwe zesde lid wordt codificatie van HR 8 december 2023, ECLI:NL:HR:2023:1732, beoogd.<sup>17</sup> De voorgestelde bepaling sluit toepasselijkheid van art. 8:9 Wvvgz in het daar bedoelde geval in zijn geheel uit. Daarmee wordt ook het vijfde lid, dat bepaalt dat de zorgaanbieder, geneesheer-directeur en zorgverantwoordelijke geen beperkingen opleggen in het contact van betrokkene met de vertegenwoordiger, de inspectie of de justitiële autoriteiten, voor de in lid 6 bedoelde gevallen uitgesloten.

Het verdient overweging in de toelichting bij het wetsvoorstel aandacht te besteden aan de vraag of het contact van betrokkene met de in lid 5 genoemde actoren elders in de wet voldoende is gewaarborgd.<sup>18</sup>

#### **Wzd**

##### *Wilsbekwaam verzet*

12. In de concepttoelichting wordt opgemerkt dat personen in de doelgroep van de Wzd vaak minder goed in staat zijn tot eigen regie of om hun wensen en voorkeuren te kunnen uiten. Verder wordt daar opgemerkt dat het (van het primaire doel van verbetering van de rechtsbescherming afgeleide) doel van terugdringing van het toepassen van dwang en het vergroten van de eigen regie van mensen die gedwongen zorg nodig hebben, in de Wzd vorm krijgt door wijziging van de multidisciplinaire besluitvormingsprocedure en de periodieke multidisciplinaire evaluatie, waarbij de alternatieven voor gedwongen zorg moeten worden onderzocht.<sup>19</sup>

Kennelijk wordt in het conceptwetsvoorstel niet ervoor gekozen in de Wzd een met art. 2:1 lid 6 Wvvgz vergelijkbare bepaling<sup>20</sup> op te nemen. Het verdient overweging in de concepttoelichting in te gaan op de vraag of dit een bewuste keuze is, en zo ja, waarin aanleiding wordt gezien voor het maken van verschil.

## **II. Wetstechnische opmerkingen**

- a. In art. 1:7 lid 1, aanhef en onder d, Wvvgz wordt gesproken van 'beroep tegen de beslissing van de klachtencommissie, bedoeld in artikel 10:7'. De procedure die hier wordt bedoeld, betreft evenwel niet een beroep tegen de beslissing van de klachtencommissie, maar een

---

<sup>17</sup> Concepttoelichting, artikelsgewijs deel, p. 54.

<sup>18</sup> Vgl. *Kamerstukken II* 2013-2014, 32 399, nr. 10 (eerste nota van wijziging), p. 22 en 102. De bepaling is nadien nog gewijzigd bij de tweede nota van wijziging (zie *Kamerstukken II* 2015-2016, 32 399, nr. 25, p. 27 en 181) en de vierde nota van wijziging (zie *Kamerstukken II* 2016-2017, 32 399, nr. 39, p. 7 en 31).

<sup>19</sup> Concepttoelichting algemeen deel, p. 2. Verder wordt opgemerkt dat het (van het primaire doel van verbetering van de rechtsbescherming afgeleide) doel van terugdringing van het toepassen van dwang en het vergroten van de eigen regie van mensen die gedwongen zorg nodig hebben, in de Wzd vorm krijgt door wijziging van de multidisciplinaire besluitvormingsprocedure en de periodieke multidisciplinaire evaluatie, waarbij de alternatieven voor gedwongen zorg moeten worden onderzocht (algemeen deel, p. 2).

<sup>20</sup> Zie hierover HR 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1055, *NJ* 2023/277, m.nt. J. Legemaate en *JGz* 2023/42, m.nt. F. Westenberg.

verzoek aan de rechter ter verkrijging van een beslissing over de klacht (vgl. art. 10:7 Wvggz; overigens verdient in verband daarmee ook het kopje boven deze bepaling wellicht aandacht);<sup>21</sup>

- b. in het wetsvoorstel wordt in de Wzd de term 'klachtprocedure' enkele keren (met uitzondering van art. 4b Wzd) gewijzigd in 'klachtenprocedure' (zie titel paragraaf 4.2 en art. 56h lid 2 Wzd). In de Wvggz komt laatstgenoemde term slechts éénmaal voor (titel hoofdstuk 10) en is de 'klachtprocedure' de meest voorkomende schrijfwijze;
- c. in art. 8:13 lid 3 Wvggz staat (eenmaal) 'officier' in plaats van 'officier van justitie';
- d. in art. 7:8 lid 3 Wvggz en art. 37b lid 2 Wzd staat dat de rechter in de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel kan 'opnemen' dat betrokkene wordt opgenomen in een instelling als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, of artikel 3.3, eerste lid, van de Wet forensische zorg. In de hiermee corresponderende bepaling voor de zorgmachtiging (art. 6:4 lid 4 Wvggz) staat dat de rechter dit kan 'bepalen'.

---

<sup>21</sup> Vgl. HR 7 juni 2024, ECLI:NL:HR:2024:825.